

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL KONVENCIJOS DĖL PRIEŠPĖSTINIŲ MINŲ NAUDOJIMO, KAUPIMO, GAMYBOS IR PERDAVIMO UŽDRAUDIMO IR DĖL JŲ SUNAIKINIMO DENONSAVIMO“ PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Konvencijos dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo denonsavimo“ (toliau – Denonsavimo įstatymas) projekto tikslas – denonsuoti 1997 m. rugsėjo 18 d. Osle sudarytą Konvenciją dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo (angl. *Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction*; toliau – Konvencija), ratifikuotą Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Konvencijos dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo ratifikavimo“.

Konvenciją tikslinga denonsuoti, nes nuo 2003 m., kai Lietuvos Respublika ratifikavo Konvenciją, saugumo situacija mūsų regione iš esmės pablogėjo. Karinės grėsmės Lietuvai ir kitoms NATO valstybėms narėms, besiribojančioms su Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika, smarkiai išaugo. Rusijos Federacija savo tikslams pasiekti naudoja karinę agresiją, šiurkščiai pažeidžia tarptautinę teisę ir nepaiso kitų priimtų tarptautinių įsipareigojimų. 2022 m. Lietuvos nacionalinėje saugumo strategijoje Rusijos Federacija įvardyta kaip kelianti egzistencinę grėsmę Lietuvos Respublikai ir kartu visos euroatlantinės bendrijos saugumui. 2022 m. NATO strateginėje koncepcijoje konstatuota, kad Rusijos Federacija yra reikšmingiausia tiesioginė grėsmė sąjungininkų saugumui ir taikai bei stabilumui euroatlantinėje erdvėje.

Nors didelė dalis pasaulio valstybių (164) ir yra prisijungusios prie Konvencijos, pažymėtina, kad 32 valstybės visgi nėra šios Konvencijos narės. Konvencijos nepasirašiusios net 3 iš 5 Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos nuolatinį narių (Jungtinės Amerikos Valstijos, Kinijos Liaudies Respublika ir Rusijos Federacija) ir tokios valstybės kaip Indijos Respublika, Pakistano Islamo Respublika, Izraelio Valstybė. Nors Lietuvos Respublikos kaimynės ir su Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika besiribojančios sąjungininkės šiuo metu yra Konvencijos narės, nemaža jų dalis šiuo metu svarsto dėl pasitraukimo iš Konvencijos. Ryškus šią aplinkybę patvirtinantis pavyzdys – bendras Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos gynybos ministrų 2025 m. kovo 18 d. pareiškimas, raginantis trauktis iš Konvencijos, o taip pat 2025 m. balandžio 1 d. Suomijos Respublikos Prezidento ir Vyriausybės pareiškimas, kad pradedamos pasitraukimo iš Konvencijos procedūros. Taigi, visos su Rusijos Federacija sieną turinčios valstybės (išskyrus Norvegijos Karalystę) ketina pasitraukti iš Konvencijos, kas rodo šių regiono šalių vienodą grėsmių supratimą ir pasirengimą panaudoti visas būtinas priemones savo teritorijai ir laisvei apginti.

Pažymėtina, kad buvimas Konvencijos nare negarantuoja, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje nebus naudojamos priešpėstinės minos. Nors Ukraina ir yra Konvencijos narė, tačiau tai nesustabdė Rusijos Federacijos nuo užimtų Ukrainos teritorijų užminavimo įvairių tipų priešpėstinėmis minomis. Okupuotos Ukrainos teritorijos minuojamos masiškai. Todėl praktiškai nekyla abejonių, kad ir galimos agresijos prieš Lietuvos Respubliką atveju Rusija neabejotinai masiškai minuotų užimamas teritorijas, nes tai suteiktų karinį pranašumą, ir Konvencija nuo to neapsaugotų.

Pasitraukimas iš Konvencijos sustiprintų Rusijos atgrasymo poveikį, leistų Lietuvos kariuomenei padidinti kontrmobilumo efektą mūšio lauke. Priešpėstinių minų naudojimas padidintų Lietuvos kariuomenės vienetų gebėjimą riboti priešų judėjimą, ypač kritiniuose ir riboto pravažumo mūšio lauko taškuose. Priešpėstinės minos yra itin efektyvios prieš gyvąją jėgą. Šaulių ir lengvosios ginkluotės pagalba galima efektyviai stabdyti šarvuotos technikos judėjimą, tačiau intensyviai mažų grupių pėstininkų judėjimui ir skverbimuisi stabdyti vien šaulių ir lengvosios ginkluotės nepakanka – šiuo atveju pasiekti norimą efektą kaip tik ir padeda priešpėstinės minos. Labai svarbus ir priešpėstinių minų panaudojimo psichologinis efektas – žinojimas, kad gali būti panaudotos priešpėstinės minos, prieš karius padidins psichologinį spaudimą, stiprins psichologinį nuovargį prieš gretose ir silpnins discipliną mūšio lauke. Poreikis naudoti minų iešiklius ir kitas išminavimo priemones lėtins priešų pajėgų judėjimą ir didins jų pažeidžiamumą. Ekonominiu požiūriu, minų naudojimas leistų Lietuvos kariuomenei taupyti materialinius ir laiko resursus, nes priešpėstinės minos gali būti greitai ir efektyviai naudojamos siekiant uždaryti perėjas ar sustiprinti prieštankines kliūtis, neleidžiant priešui manevruoti. Priešpėstinių minų turėjimas ir galimybė jas naudoti mūšio lauke didins Lietuvos kariuomenės karių išgyvenamumą, motyvaciją ir pasitikėjimą savo jėgomis.

Pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 14 straipsnį, Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis denonsuojama vadovaujantis sutarties nuostatomis, tarptautinės teisės normomis ir Tarptautinių sutarčių įstatymo nustatyta tvarka, t. y. dėl Lietuvos Respublikos ratifikuotos tarptautinės sutarties denonsavimo Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu (jo iniciatyva ar Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlius) sprendžia Lietuvos Respublikos Seimas.

Konvencija sudaryta 1997 m. rugsėjo 18 d. Osle, pasirašyta 1999 m. vasario 26 d. Lietuvos Respublikos Seimas Konvenciją ratifikavo 2003 m. kovo 25 d. įstatymu Nr. IX-1395. Konvencija Lietuvoje įsigaliojo 2003 m. lapkričio 1 d.

Konvencijos 20 straipsnio 2 dalis nustato, kad kiekviena valstybė, šios Konvencijos šalis, įgyvendindama savo nacionalinį suverenitetą, turi teisę pasitraukti iš šios Konvencijos. Apie tokį savo pasitraukimą ji turi pranešti visoms valstybėms, šios Konvencijos šalims, depozitarui (Konvencijos 21 straipsniu depozitaru paskirtas Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius) ir Jungtinių Tautų Saugumo Tarybai. Pasitraukimo dokumente turėtų būti išsamiai išdėstomos pasitraukimą lėmusios priežastys. Atsižvelgiant į tai, priėmus teisės aktų projektus, diplomatiniais kanalais bus pranešta visoms valstybėms, šios Konvencijos šalims, depozitarui ir Jungtinių Tautų Saugumo Tarybai apie Lietuvos Respublikos sprendimą pasitraukti iš Konvencijos.

Konvencijos 20 straipsnio 3 dalis nustato, kad pasitraukimas iš Konvencijos įsigalios tik praėjus šešiams mėnesiams nuo tos dienos, kai pasitraukimo dokumentas įteikiamas depozitarui. Tačiau jei šešių mėnesių termino pabaigos momentu pasitraukianti valstybė, šios Konvencijos šalis, dalyvautų ginkluotame konflikte, pasitraukimas neįsigalios iki ginkluoto konflikto pabaigos. Atsižvelgiant į šias Konvencijos nuostatas bei į dabartinę geopolitinę situaciją, tikslinga denonsuoti Konvenciją kaip įmanoma greičiau (taikant įstatymo priėmimą skubos tvarka).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Denonsavimo įstatymo projektą inicijavo Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija. Denonsavimo įstatymo projektą parengė Krašto apsaugos ministerijos Tarptautinių ryšių ir operacijų grupė (vadovas – Algirdas Norkus, tel. +370 706 80 316, el. paštas algirdas.norkus@kam.lt, tiesioginiai rengėjai – vyresn. patarėja Agnė Bernadišiūtė, tel. +370 5 273 5635, el. paštas agne.bernadisiute@kam.lt, ir vyresn. patarėjas Darius Senikas, tel. +370 706 80 340, el. paštas darius.senikas@kam.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Būdama Konvencijos šalis Lietuvos Respublika yra įsipareigojusi niekada ir jokiais aplinkybėmis nenaudoti priešpėstinių minų, nekurti, negaminti ar kitaip jų neįsigyti, taip pat nekaupiti, nelaikyti ir niekam tiesiogiai ar netiesiogiai jų neperduoti. Be to, yra įsipareigojusi jokiais būdais niekam nepadėti, nieko neskatinti ir neraginti užsiimti bet kokio pobūdžio veikla, kurią ši Konvencija draudžia prie Konvencijos prisijungusioms šalims. Lietuvos Respublika buvo įsipareigojusi sunaikinti visas priešpėstines minas laikantis šios Konvencijos nuostatų ir šį savo įsipareigojimą tinkamai įvykdė 2004 m.

Be Konvencijos, humanitarinio pobūdžio įpareigojimais numatyti kitose tarptautinėse sutartyse, įskaitant 1949 m. Ženevos konvencijas dėl karo aukų apsaugos ir jų 1977 m. papildomą protokolą dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolą), 1998 m. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutą, 1980 m. Jungtinių Tautų Konvenciją dėl tam tikrų įprastinių ginklų, kurie gali būti laikomi pernelyg žalojančiais arba veikia nesirinktinai, naudojimo uždraudimo arba apribojimo ir šios konvencijos Protokolą dėl minų, minų-spąstų ir kitų įtaisų naudojimo uždraudimo arba apribojimo (II protokolą), taip pat visuotinai pripažintuose tarptautiniuose papročiuose dėl karo priemonių ar kariavimo būdų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Denonsavus Konvenciją ir įsigaliojus pasitraukimui iš jos, nebeliks draudimo Lietuvos Respublikai įsigyti, kaupiti, gaminti, o prireikus – ir panaudoti priešpėstines minas. Pasitraukimas iš Konvencijos ir priešpėstinių minų įsigijimas, o prireikus – ir galimybė jas panaudoti padidins Lietuvos kariuomenės gebėjimą efektyviai riboti prieš judėjimą mūsų lauke bei sustiprins atgrasomąjį poveikį potencialiam agresoriui.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Denonsavimo įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma. Tarptautinė teisė nenumato sankcijų už pasitraukimą iš Konvencijos. Priešpėstinių minų naudojimo draudimas nėra paprotinės tarptautinės teisės dalis, todėl pasitraukimas iš Konvencijos leistų Lietuvos Respublikai įsigyti, gaminti, kaupiti, naudoti bei perduoti priešpėstines minas. Net ir pasitraukusi iš Konvencijos Lietuvos Respublika laikytųsi prisiimtų tarptautinės humanitarinės teisės įsipareigojimų pagal kitas tarptautines sutartis, kurių šalis yra Lietuvos Respublika, įskaitant 1949 m. Ženevos konvencijas dėl karo aukų apsaugos ir jų 1977 m. papildomą protokolą dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolą), 1998 m. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutą, 1980 m. Jungtinių Tautų Konvenciją dėl tam tikrų įprastinių ginklų, kurie gali būti laikomi pernelyg žalojančiais arba veikia nesirinktinai, naudojimo uždraudimo arba apribojimo ir šios konvencijos Protokolą dėl minų, minų-spąstų ir kitų įtaisų naudojimo uždraudimo arba apribojimo (II protokolą), taip pat visuotinai pripažintų tarptautinių papročių dėl karo priemonių ar kariavimo būdų. Neigiami priešpėstinių minų panaudojimo efektai ir grėsmė civiliams gyventojams gali būti sumažinti nustatant griežtas šių minų panaudojimo taisykles ir procedūras, ypač didelį dėmesį skiriant tarptautinės teisės normų ir principų įgyvendinimo užtikrinimui. Pavyzdžiui, galimas rizikas civiliams sumažintų aktyvi minų laukų

priežiūra (aptvėrimas, ženklai, įspėjimas ir stebėjimas), taip pat kiek įmanoma greitesnis teritorijos išminavimas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas darys kriminogeninei situacijai ir korupcijai

Priimtas Denonsavimo įstatymas tiesioginio poveikio kriminogeninei situacijai ir korupcijai nedarys.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Denonsavimo įstatymo įgyvendinimas nepadarys neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Pasitraukus iš Konvencijos atsirastų galimybė priešpėstines minas ne tik įsigyti iš užsienio gamintojų, bet siekiant užsitikrinti nepriklausomumą nuo užsienio tiekėjų būtų sudarytos prielaidos jų gamybai Lietuvoje, tai teigiamai atsilieptų nacionalinės gynybos pramonės plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Denonsavimo įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą. Kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Denonsavimo įstatymą, nereikės priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios kitų įstatymų.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Denonsavimo įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Denonsavimo įstatymo projekte nėra sąvokų ar jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Denonsavimo įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Siekiant įgyvendinti Denonsavimo įstatymo nuostatas priimti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Denonsavimo įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Denonsavimo įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Reikšminiai Denonsavimo įstatymo projekte vartojami žodžiai pagal Europos žodyną „Eurovoc“: Lietuvos Respublika, priešpėstinės minos, denonsavimas, tarptautinė humanitarinė teisė.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
